ФАКТ ОДНООСІБНОГО ВИХОВАННЯ ДИТИНИ НЕ ПІДЛЯГАЄ ВСТАНОВЛЕННЮ В СУДОВОМУ ПОРЯДКУ ЗА ПРАВИЛАМИ ОКРЕМОГО ПРОВАДЖЕННЯ – ВП ВС[1]

Верховний Суд (Велика Палата)

Реферат. Реферат постанови Великої Палати Верховного Суду від 11 вересня 2024 року у справі № 201/5972/22 (провадження № 14-132цс23) стосується того, чи можна встановити в окремому провадженні факт одноосібного виховання дитини одним із батьків. Заявник, батько сина, народженого у вересні 2020 року, стверджував, що з лютого 2022 року дитина проживає з ним, а мати виїхала за кордон, не бере участі в житті дитини, не спілкується з нею і не утримує її. Встановлення факту самостійного виховання було потрібне йому для оформлення соціальної допомоги, реєстрації місця проживання дитини, вирішення питань її перебування та отримання відстрочки від мобілізації. Суди попередніх інстанцій відмовили в задоволенні заяви, вважаючи недоведеним невиконання матір'ю батьківських обов'язків. Велика Палата підійшла до справи інакше: тут існує спір про право, а саме спір щодо участі одного з батьків у вихованні дитини або ухилення від неї, який розглядають у позовному провадженні з обов'язковим залученням органу опіки та піклування. Доведення факту одноосібного виховання означає встановлення того, що інший з батьків не виконує своїх обов'язків, тобто зміну обсягу сімейних прав, яка безпосередньо зачіпає інтереси самої дитини й тягне визначені законом наслідки. Тому такий факт не може встановлюватися в безспірному порядку, за домовленістю чи договором батьків або рішенням, ухваленим за правилами окремого провадження, адже тоді постає загроза порушення принципу найкращих інтересів дитини. Посилаючись на невідчужуваність сімейних обов'язків (ч. 1 ст. 15 СК України) і на відсутність у законі підстав припинення обов'язку виховувати дитину, ВП ВС визнала, що одноосібне виховання може бути встановлене лише як одна з обставин предмета доказування у спорі між батьками щодо виконання ними обов'язків з виховання, і це питання не може з'ясовуватися безвідносно до дій другого з батьків. Позиція важлива для адвокатів у сімейних справах, органів опіки та піклування, військових адміністрацій, а також для психологів і судових експертів, чиї висновки про участь батьків у вихованні можуть стати доказами в позовному провадженні.

Ключові слова: Велика Палата Верховного Суду, одноосібне виховання дитини, окреме провадження, позовне провадження, спір про право, батьківські обов'язки, невідчужуваність сімейних обов'язків, орган опіки та піклування, найкращі інтереси дитини, відстрочка від мобілізації.

The Fact of Sole Upbringing of a Child Cannot Be Established in Court Under the Rules of Non-Contentious Proceedings: Grand Chamber of the Supreme Court

Verkhovnyi Sud (Velyka Palata).

Abstract. Parents who raise a child alone often need a court finding to that effect in order to obtain social benefits, register the child's residence or claim deferment from military mobilisation. This digest summarises the ruling of the Grand Chamber of the Supreme Court of Ukraine of 11 September 2024 in case No. 201/5972/22 (proceedings No. 14-132tss23). A father whose son was born in September 2020 asked the court to establish that he had been raising the child alone since February 2022, when the mother moved abroad and stopped communicating with and supporting the child. The lower

courts refused, finding that he had not proved the mother's failure to perform parental duties. The Grand Chamber reasoned differently. It held that the case involved a dispute about a right, namely whether one parent participates in or evades the child's upbringing, which must be heard in contentious (action) proceedings with the mandatory involvement of the guardianship authority. Proving sole upbringing means proving that the other parent fails to fulfil parental duties; this alters the scope of family rights, directly affects the child's interests and entails legal consequences. Such a fact therefore cannot be established without a dispute, by agreement or contract between the parents, or by a decision in non-contentious proceedings, as this would endanger the best interests of the child. Relying on the inalienability of family duties under Article 15(1) of the Family Code of Ukraine, the Court ruled that sole upbringing may be established only as one of the circumstances to be proved in a dispute between the parents. The ruling is relevant to family lawyers, guardianship authorities and forensic psychologists.

Keywords: Grand Chamber of the Supreme Court, sole upbringing of a child, non-contentious proceedings, action proceedings, dispute about a right, parental duties, inalienability of family duties, guardianship authority, best interests of the child, deferment from mobilisation.

Першоджерело: *Постанова Великої Палати Верховного Суду від 11.09.2024 у справі № 201/5972/22 (провадження № 14-132цс23).*[2] *Реферат оприлюднено в журналі 07.10.2024.*

References

1. Verkhovnyi Sud (Velyka Palata). Fakt odnoosibnoho vykhovannia dytyny ne pidliahaie vstanovlenniu v sudovomu poriadku za pravylamy okremoho provadzhennia – VP VS [The Fact of Sole Upbringing of a Child Cannot Be Established in Court Under the Rules of Non-Contentious Proceedings: Grand Chamber of the Supreme Court] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2024. Vol. 9, No. 5 (53). URL: https://expertize-journal.org.ua/all-news/13532-fakt-odnoosibnogo-vihovannya-ditini-ne-pidlyagaye-vstanovlennyu-v-sudovomu-poryadku-za-pravilami-okremogo-provadzhennya-vp-vs (onovlena versiia vid 07.10.2024). [in Ukrainian].

2. Postanova Velykoi Palaty Verkhovnoho Sudu vid 11.09.2024 u spravi № 201/5972/22 (provadzhennia № 14-132tss23) [Ruling of the Grand Chamber of the Supreme Court of 11.09.2024 in Case No. 201/5972/22 (Proceedings No. 14-132Tss23)]. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/121753944 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].